

اولین همایش ملی علوم اسلامی و انسانی دیجیتال در یک نگاه

اشاره

اولین همایش ملی علوم اسلامی و انسانی دیجیتال، به همت پژوهشکده علوم اسلامی و انسانی دیجیتال، وابسته به مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، در تاریخ ۱۷ مهرماه ۱۴۰۴ ش، در شهر مقدس قم، در مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) برگزار گردید.

هدف از برگزاری این رویداد علمی و همایش ملی، بررسی تحولات نوین در حوزه‌های پژوهشی علوم انسانی و مطالعات اسلامی در عصر دیجیتال و ایجاد بستری برای تبادل اندیشه‌ها و دستاوردهای دانشی در حوزه علوم انسانی و اسلامی دیجیتال و نیز بررسی مبانی نظری، روش‌ها، ابزارها و چالش‌های پیش روی محققان در استفاده از فناوری‌های دیجیتال در مطالعات علوم انسانی و اسلامی بود.

محورهای همایش

فراخوان موضوعات و مباحث در این همایش، در چهار محور کلی و هفده محور فرعی صورت گرفت که عبارت‌اند از:

الف. مبانی نظری علوم اسلامی و انسانی دیجیتال

۱. چیستی علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛
۲. موضوع علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛
۳. مبانی علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛
۴. ظرفیت‌های علوم اسلامی و انسانی دیجیتال در توسعه و تعمیق علوم اسلامی؛

۵. فرصت‌ها، اهمیت، ضرورت علوم اسلامی و انسانی دیجیتال.

ب. آثار، نتایج و فواید نظری و عملی علوم اسلامی و انسانی دیجیتال

۶. در پژوهش‌های قرآنی؛
۷. در پژوهش‌های حدیثی و رجالی؛
۸. در پژوهش‌های فقهی و اصولی؛
۹. در پژوهش‌های کلامی و فلسفی؛
۱۰. در دیگر پژوهش‌های علوم اسلامی.

ج. هوش مصنوعی و علوم اسلامی و انسانی دیجیتال

۱۱. کاربرست فناوری اطلاعات، علم داده و هوش مصنوعی در پردازش محتوای علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛
۱۲. ارتباط تکنیک‌های متن‌کاوی، داده‌کاوی، زبان‌شناسی رایانشی، پردازش زبان طبیعی و... با علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛
۱۳. چت‌بات‌ها و اثر آن در علوم اسلامی و انسانی دیجیتال.

د. پژوهش‌های مروری در حوزه علوم اسلامی و انسانی دیجیتال

۱۴. معرفی مراکز پژوهشی معتبر بین‌المللی در حوزه علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛
۱۵. معرفی دانشمندان مطرح در حوزه علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛
۱۶. معرفی پژوهش‌های انجام‌شده بین‌المللی در حوزه علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛
۱۷. معرفی محصول و تولیدات بین‌المللی در حوزه علوم اسلامی و انسانی دیجیتال.

مشارکت دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی در همایش

همایش ملی علوم انسانی و اسلامی دیجیتال، با مشارکت تعداد بسیاری از دانشگاه‌ها و مراکز و مؤسسات علمی - پژوهشی حوزوی فعالیت کرده است. مهم‌ترین نهادهای علمی و پژوهشی مشارکت‌کننده در این همایش، عبارت‌اند از:

۱. بنیاد بین‌المللی علوم وحیانی اسراء؛
۲. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛
۳. پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)؛
۴. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی؛
۵. پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی؛
۶. پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران؛
۷. پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی؛
۸. پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی؛
۹. پژوهشگاه فضای مجازی؛
۱۰. پژوهشگاه قرآن و حدیث؛
۱۱. جامعة المصطفی العالمیة؛
۱۲. دانشکده‌های فارابی؛
۱۳. دانشکده اصول دین قم؛
۱۴. دانشگاه ادیان و مذاهب اسلامی قم؛
۱۵. دانشگاه ارومیه؛
۱۶. دانشگاه آزاد اسلامی؛
۱۷. دانشگاه اصفهان؛
۱۸. دانشگاه باقرالعلوم؛
۱۹. دانشگاه بوعلی سینا؛
۲۰. دانشگاه پیام نور؛

۲. هوش مصنوعی و علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛

۳. نقش فناوری‌های نوین در توسعه و تعمیق پژوهش‌های اسلامی؛

۴. نقش هوش مصنوعی در پژوهش‌های علوم اسلامی و انسانی.

ب. بنیاد بین‌المللی علوم وحیانی اسراء

۵. رابطه فلسفه اسلامی و علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛

ج. مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

۶. بررسی هستی‌شناختی نظریه هوش مصنوعی قوی بر مبنای فلسفی علامه مصباح یزدی (ره).

د. حوزه علمیه خراسان و دانشگاه رضوی مشهد

۷. پارادایم چهارم و علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛

۸. دستیار هوش مصنوعی.

ه. دانشگاه قم

۹. تأسیس رشته علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛ بایدها و ضرورت‌ها.

و. دانشگاه تبریز

۱۰. کاربرست هوش مصنوعی در قرآن پژوهی.

ز. دانشگاه تهران

۱۱. کاربرست هوش مصنوعی در نرم‌افزارهای پژوهشی علوم اسلامی و انسانی دیجیتال.

ح. دانشگاه علامه طباطبائی تهران

۱۲. آشنایی با محصولات دیجیتال مرکز نور و کاربرست هوش مصنوعی.

نمایشگاه دستاوردهای فناوریانه علوم انسانی و اسلامی دیجیتال

پیش از برگزاری همایش، نمایشگاه دستاوردهای فناوریانه علوم اسلامی، با

۴۳. دانشگاه معارف اسلامی؛

۴۴. دانشگاه یزد؛

۴۵. سازمان مطالعه و تدوین کتب دانشگاهی در علوم اسلامی و انسانی؛

۴۶. مرکز مدیریت حوزه علمیه خراسان؛

۴۷. مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه؛

۴۸. مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران؛

۴۹. مؤسسه استنادی و پایش علم و فناوری جهان اسلام؛

۵۰. مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)؛

۵۱. مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران؛

۵۲. مؤسسه پژوهشی دانشوران.

پیش‌نشست‌های علمی همایش

به جهت گسترده‌تر شدن مباحث و به منظور بهره‌مندی از نظر کارشناسان در مراکز علمی شهرهای مختلف، برای این همایش دوازده پیش‌نشست علمی در نظر گرفته شد که در ادامه، عناوین پیش‌نشست‌ها و محل برگزاری آنها از نظر می‌گذرد:

الف. مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی قم

۱. کلیات علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛

۲۱. دانشگاه تبریز؛

۲۲. دانشگاه تربیت مدرس؛

۲۳. دانشگاه تهران؛

۲۴. دانشگاه خوارزمی؛

۲۵. دانشگاه سیستان و بلوچستان؛

۲۶. دانشگاه شهید باهنر کرمان؛

۲۷. دانشگاه شیراز؛

۲۸. دانشگاه صنعتی اصفهان؛

۲۹. دانشگاه صنعتی امیرکبیر؛

۳۰. دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی؛

۳۱. دانشگاه صنعتی قم؛

۳۲. دانشگاه علامه طباطبائی؛

۳۳. دانشگاه علم و صنعت؛

۳۴. دانشگاه علوم اسلامی رضوی؛

۳۵. دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم؛

۳۶. دانشگاه فردوسی مشهد؛

۳۷. دانشگاه فرهنگیان؛

۳۸. دانشگاه قرآن و حدیث؛

۳۹. دانشگاه قم؛

۴۰. دانشگاه گیلان؛

۴۱. دانشگاه مازندران؛

۴۲. دانشگاه محقق اردبیلی؛

هدف از برگزاری این رویداد علمی و همایش ملی، بررسی تحولات نوین در حوزه‌های پژوهشی علوم انسانی و مطالعات اسلامی در عصر دیجیتال و ایجاد بستری برای تبادل اندیشه‌ها و دستاوردهای دانشی در حوزه علوم انسانی و اسلامی دیجیتال و نیز بررسی مبانی نظری، روش‌ها، ابزارها و چالش‌های پیش روی محققان در استفاده از فناوری‌های دیجیتال در مطالعات علوم انسانی و اسلامی بود

- حضور جمعی از مسئولان و فعالان فرهنگی و پژوهشی کشور در شهر قم برگزار شد. در حاشیه این نمایشگاه، چهار نشست تخصصی برگزار شد که در ادامه از نظر می‌گذرد:
۱. جدیدترین دستاوردهای آزمایشگاه هوش مصنوعی نور؛
 ۲. پاک‌نویس: دستیار هوشمند نگارش فارسی؛
 ۳. تشکیل هوشمند پرونده‌های حدیثی و شبکه احادیث با کاربست هوش مصنوعی؛
 ۴. تولید نرم‌افزارهای هوشمند بی‌نیاز از برنامه‌نویسی و LowCode نمونه موردی ربات هوشمند قرآن.
- کارگروه‌های تخصصی همایش**
- علاوه بر برنامه‌های اجراء شده در همایش، سه کارگروه تخصصی در حاشیه همایش، به بحث و بررسی پیرامون موضوعات تخصصی مورد نظر در موضوع همایش پرداختند:
۱. کارگروه تخصصی مبانی علوم اسلامی و انسانی دیجیتال؛
 ۲. کارگروه تخصصی علوم اسلامی و انسانی دیجیتال و رشته‌های علمی؛
 ۳. کارگروه تخصصی هوش مصنوعی و علوم اسلامی و انسانی دیجیتال.
- مقالات برگزیده همایش**
- از میان ۲۵۰ مقاله رسیده به همایش، ۸۱
- مقاله پذیرفته شد. تعدادی از مقالات هم به‌عنوان مقاله برتر در هریک از موضوعات تخصصی همایش انتخاب شدند که در ادامه، فهرست آنها ارائه شده است:
۱. آثار، نتایج و فواید نظری و عملی علوم اسلامی و انسانی دیجیتال در پژوهش‌های فقهی و اصولی: شاهین سپهری.
 ۲. انسان سیاسی دیجیتال و اجتناب‌ناپذیری حکمرانی دیجیتال؛ مرتضی شیرودی.
 ۳. تحلیل رایانشی متون فارسی با تمرکز بر آثار ادبی دینی و عرفانی؛ معرفتی نرم‌افزارها و بسترهای مجازی معتبر در تحلیل دیجیتالی متون: یحیی عطایی.
 ۴. تحلیل فلسفی نسبت عقل مصنوعی با عقل انسانی در سنت اسلامی؛ مطالعه‌ای تطبیقی میان فلسفه اسلامی و فلسفه ذهن معاصر: ابوالفضل مینایی.
 ۵. تحلیل کتاب‌سنجی پژوهش‌های علوم انسانی دیجیتال در کتابخانه‌ها: الهه ابراهیمی.
 ۶. تحلیل مقایسه‌ای ترجمه‌های فارسی قرآن مبتنی بر ترازبندی خودکار کلمات: مجید لسانی.
 ۷. توسعه و تعمیق پژوهش‌های حقوقی اسلامی با فناوری‌های نوین: میثم خداوردیان.
 ۸. چالش‌ها و فرصت‌های حکمرانی هوشمند در جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر علوم انسانی دیجیتال: علی مرادی بهمنی.
 ۹. چارچوب فقهی کاربرد هوش مصنوعی در سلامت با تأکید بر قاعده ضمان: عبدالحجّت حق‌جو.
 ۱۰. راهکارهای حکمرانی بر هوش مصنوعی در بستر علوم اسلامی دیجیتال؛ اصول و الزامات قرآنی: محمدمهدی کریمی‌نیا.
 ۱۱. سامانه خودکار طبقه‌بندی موضوعی آیات قرآن با استفاده از یادگیری ماشین و یادگیری عمیق: غیابی زارع و خوش‌فر.
 ۱۲. ظرفیت‌های علوم اسلامی و انسانی دیجیتال در توسعه و تعمیق علوم اسلامی: عذرا طباطبایی حکیم.
 ۱۳. فاصله طبقاتی پیوستار؛ روشی نوین برای تحلیل‌های زمانی راویان حدیث: هانی زعفرانی.
 ۱۴. معرفتی یک الگوی عمومی برای به‌کارگیری هوش مصنوعی در تحول علوم انسانی: کاظم فولادی قلعه.
 ۱۵. نقش فناوری‌های نوین اطلاعاتی در ایجاد زیرساخت‌های پیاده‌سازی توثیقات عام: منوچهر آقایی.
 ۱۶. نقش نرم‌افزارهای رایانه‌ای در بسترسازی پژوهش‌های فلسفی با تکیه بر معاجم موضوعی فلسفه اسلامی: حمیدرضا شیرملکی.
 ۱۷. واکاوی حجیت فتوای هوش مصنوعی: علی وکیلی. ■